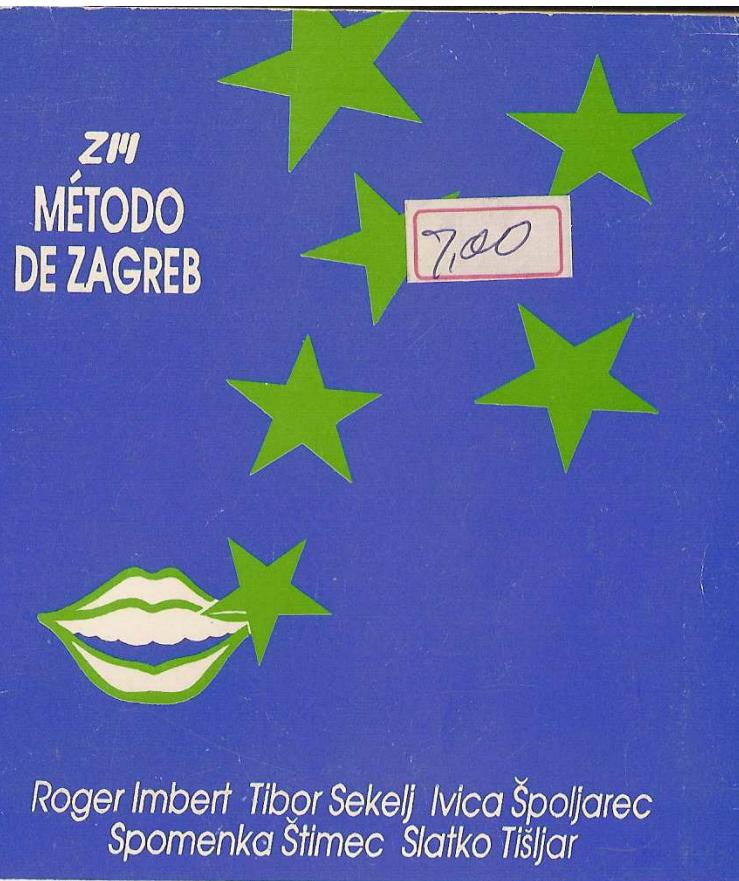

APRENDA

ESPERANTO

Autores do Livro texto
La aŭtoroj de la lernolibro estas

Roger IMBERT
Tibor SEKELJ
Ivica SPOLJAREC
Spomenka ŠTIMEC
Zlatko TIŠLJAR

Redator / Redaktoro

Revisão e Adaptação da versão
em Português
Portugalan version reviziis kaj adaptis

Projeto gráfico e técnico
Grafike kaj teknike aranĝis

Zatko TIŠLJAR

Leopoldo H. Knoedt. Ak.

Ivica Špoljarec

Autor das músicas / Kanzonojn verkis

Claude Piron

Tradutor do livro texto
La lernolibron tradukis

Ronilson M. Mota

Editor / Eldonisto

Tiragem/Eldonkvento
c 1993
Capa/Kovrilpaĝo
Composição/Kompostado

ZAMENHOF EDITORES
SCS - Ed. A. Venâncio da Silva,
s/ 706
70.395-900 - Brasília-DF
3.000 Exemplares/Ekzempleroj
Internacia Kultura Servo
Divino Gonçalves
AGENDA
Pça. Tamandaré, Ed. Bco. Agri-
misa, s/ 17 - S. Oeste
74110-090 - Goiânia-GO

TODOS OS DIREITOS DE EDIÇÃO EM PORTUGUÊS SÃO RESERVADOS - Colabore com a produção
editorial esperantista, não permitindo a reprodução total ou parcial deste livro.

**PALAVRAS NOVAS
NOVAJ VORTOJ**

AMIKO	amigo
ĈAMBRO	sala
ĈU	part.
	interrogativa (v. gram.); se
DE	de
EN	em
ESTI	ser, estar, haver
ĜI	ele, ela
HOTELO	hotel
ILI	eles
INSTRUÍ	ensinar
JES	sim
KAJ	e
KIO	que, o que
KIU	quem, que
LA	o/a, os/as
LABORO	trabalho
LERNI	aprender
LERNANTO	aluno
LI	ele
LIBRO	livro
LINGVO	língua
MI	eu
NE	não
NI	nós
NOMO	nome
NUN	agora
PAPERO	papel
PATRO	pai
RESPONDI	responder
SEĜO	cadeira
SIDI	sentar
SKRIBI	escrever
SUR	sobre
SI	ela
TABLO	mesa
VI	você

AMIKO MARKO

Marko estas mia amiko. Li estas lernanto kaj sportisto. Li nun sidas en ĉambro kaj lernas. Sur tablo estas paperoj kaj libroj. Ĝi estas skribotabulo. La libroj sur la tablo estas lernolibroj.

La patro kaj la patrino de mia amiko ne estas en la ĉambro. Ilin laboras. Lia patro estas laboristo, li laboras en hotelo. La patrino instruas. Si estas instruistino.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. Quem é a sua amiga?
2. A sua amiga Ana está escrevendo no quarto?
3. Um amigo do seu pai trabalha num hotel?
4. O que há sobre a escrivaninha no nosso quarto?
5. Há um livro de Esperanto em cima da sua mesa?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. En la ĉambro estas _____.
2. _____ sidas sur seĝo.
3. Instruisto _____. Laboristo _____. Lernanto _____. Lernanto _____. Marko kaj Ivo estas lernant_____. kaj sportist_____.
4. La patro _____. Marko estas instruisto.
5. La seĝo estas en _____. ĉambro.
6. La libro estas li_____.
7. Mia nomo est_____.

C. Traduza / traduku

amikino, labortabulo, esperantistino, instruisto, hotelĉambro, enskribi, skribotabulo, lingvisto, lernocâmbro.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

ALFABETO

O alfabeto do Esperanto consiste de 28 letras: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ū, v, z. Observe as seguintes diferenças do português:

c = ts como em "pizza"

ĉ = tch como em "tchê" *tchau*

e = ê como em "Pedro", nunca como em "belo"

g = como em "gato", inclusive antes de "e" e de "i"

ĝ = dj como em "Djavan"

h = aspirado *grunphe*

ĥ = velar

j = i como em "maio"; aj, ej, oj, uj são ditongos formados pelas vogais a, e, o, u, mais um breve som de i.

ĉ = como em "jornal"

k = como em "casa", "quilômetro"

o = ô como em "boca", nunca como em "bola"

r = como em "cara", e levemente dobrada em posição inicial

ŝ = x, ch, como em "xadrez" ou "chama"

ŭ = u como em Mauro, Paulo; au, eu, ou são ditongos formados pelas vogais a, e, o, mais um breve som de u.

PRONÚNCIA

**ACENTUAÇÃO
TÔNICA**

ARTIGO

**PRONOMES
PESSOAIS**

As palavras são pronunciadas exatamente como se escreve, conforme os exemplos abaixo: AMIKO = a-MI-kô, ĈAMBRO = TCHAM-brô, ĜI = djí.

Palavras com mais de uma sílaba são acentuadas na penúltima sílaba, p.ex.: te-le-FO-no (tê-lê-FÔ-nô), ra-DI-o (ra-DÍ-ô), a-MI-kô (a-MÍ-kô), ES-tas (ÊS-tas). NB: AN-kaŭ (porque kaŭ é uma sílaba só). Cuidado com palavras como historio (his-to-RI-o, ris-tô-RI-ô).

O artigo definido é LA (= o, a, os, as). Ele é invariável (não muda com gênero, número ou caso). Não há artigo indefinido.

La amiko = o amigo; amiko = um amigo;

la laboro = o trabalho; laboro = trabalho.

Mi = eu; vi = tu, você, vocês; li = ele; ŝi = ela; ĝi = ele, ela (neutros); ni = nós; ili = eles, elas.

PALAVRAS NOVAS NOVAJ VORTOJ

AL	para, a, ao
AMI	amar
ANKAŬ	também
ANKORAŬ	ainda
BELA	bonito(a)
BONA	bom, boa
BONVOLU	por favor
DANKON	obrigado
DEMANDI	perguntar
DIRI	dizer
DONI	dar
FACILA	fácil
FARI	fazer
FRATO	irmão
GRANDA	grande
HAVI	ter
HEJMO	lar, casa
IRI	ir
JEN	eis
JUNA	jovem
KAFO	café
KE	que (conj.)
KIA	que tipo de
KUN	com
KUIRI	cozinhar
LEGI	ler
MONO	dinheiro
NOVA	novo(a)
NUR	só, unicamente
OKULO	olho
PAROLI	falar
POVI	poder
PRI	a respeito de
RIGARDI	olhar
SALUTON	olá
SE	se
SED	mas
SATI	gostar de
TRE	muito
TRINKI	beber
VARMA	quente
VENI	vir
VIDI	ver
VOLI	querer

LA AMIKINO DE MARKO

Marko havas amikinon. Ŝia nomo estas Ana. Ŝi estas juna kaj bela. Ana kaj Marko estas geamikoj.

Ana venis al la hejmo de Marko.

- Bonvolu eniri, amikino.
- Saluton Marko. Kion vi faras?
- Saluton. Mi legis, sed nun mi volas paroli kun vi.
- Ĉu vi havas bonan libron?
- Jes, mi havas. Mi ŝatas legi nur bonajn librojn. Ĉu vi volas trinki kafon?
- Jes. Ĉu viaj gepatroj kej gefratoj estas en via hejmo?
- Ne. Jen la kafo; ĝi estas ankoraŭ varma. Mi nun kuiris ĝin.
- Dankon. Mi povas trinki ankaŭ malvarman kafon.

Marko rigardis la belajn okulojn de Ana. Mi vidas ke li amas ŝin.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. Como era a sua casa velha?
2. Quais livros você leu, e eles eram bons?
3. O que Ana e Marcos faziam no pequeno quarto de Marcos?
4. Você gosta de ler livros sobre o amor?
5. Quem irá com você à sua casa?
6. Como são os olhos de sua garota?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. Marko havas amik__ kaj amikin___. Ili estas __ amikoj.
2. Li kuiras kaf__ kaj ili trinkas ĝi__ en nia hejmo.
3. Ili iras __ la hotelo.
4. Ŝi vidas __ Marko amas ŝi__.
5. Ili havas facil__ lernolibroj.

ADJETIVOS POSSESSIVOS

Estes são formados pelo acréscimo do -A final aos pronomes pessoais. MIA = meu, minha; VIA = teu, tua, seu, sua, vosso, vossa; LIA = seu, dele; ŜIA = sua, dela; ĜIA = dele, dela (para coisas e animais); NIA = nosso, nossa; ILIA = deles, delas.

SUBSTANTIVOS

Todos os substantivos terminam em -O. Não há gênero gramatical: Onde for apropriado, o sexo feminino é indicado por um sufixo. Tablo = mesa; lernanto = aluno (masc.); lernantino = aluna (fem.). *tablo lernanto*

PLURAL

O plural finaliza em -J. Tanto os substantivos, como os adjetivos recebem esse final, p.ex.: tabl-o-j = mesas; lernant-o-j = alunos; viaj lernantoj = seus alunos.

VERBOS

1. O final do infinitivo é -I. Ex.: lern-i = aprender; labor-i = trabalhar; est-i = ser.
2. O final do presente é -AS. É o mesmo para todas as pessoas e números. MI SIDAS = Eu me sento; VI SIDAS = tu te sentas, você se senta; LI SIDAS = ele se senta; NI SIDAS = nós nos sentamos; ILI SIDAS = eles se sentam.

OS VERBOS "SER/ESTAR"

Para estes dois verbos em português há apenas ESTI em Esperanto. As suas terminações são as mesmas dos outros verbos:
MI ESTAS = eu sou/estou; VI ESTAS = tu és/estás; LI, ŜI, ĜI ESTAS = ele, ela é/está; NI ESTAS = nós somos/estamos; ILI ESTAS = eles são/estão.

ĈU

Esta é uma partícula interrogativa, usada para transformar uma afirmação numa pergunta direta ou indireta.
ĈU VI SIDAS = Você está sentado(a)?
ĈU VI SKRIBAS = Você está escrevendo? Você escreve?
SI NE SCIAS ĈU ŜI POVOS DIRI = Ela não sabe se ela pode dizer.

KIU

Este interrogativo funciona tanto como um pronome ("quem?") como um adjetivo ("qual, que?"), e.g. KIU VI ESTAS = Quem é você? KIU INSTRUÍSTO SIDAS? = Qual professor está sentado?

O SUFIXO -IST-

É usado para formar o nome de uma pessoa regularmente engajada em alguma atividade, e.g. INSTRU-IST-O = professor; HOTEL-IST-O = hoteleiro; ESPERANT-IST-O = Esperantista, adepto do Esperanto.

O SUFIXO -IN-

É usado para formar o feminino de um substantivo.
PATR-O = PAI; PATR-IN-O = mãe;
LERNANT-O = aluno; LERNANT-IN-O = aluna;
INSTRU-IST-O = professor; INSTRU-IST-IN-O = professora.

PARTÍCULA AFIRMATIVA

JES corresponde a "sim". Você está na sala? Sim estou na sala. ĈU VI ESTAS EN LA ĈAMBRO? JES, MI ESTAS EN LA ĈAMBRO.

PARTÍCULA NEGATIVA

NE corresponde a "não". Não, não estou na sala. NE, MI NE ESTAS EN LA ĈAMBRO.

C. Traduza / Traduku

eniri, enhavo, kunsido, malbona, kunveno, malfacila, maljuna, gepatroj, alveni, bonvena, gefratoj, trinkmono, neesperantisto, malami, kunlabori, geparolistoj

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

ADJETIVOS A terminação que indica os adjetivos é -A, e.g. BEL-A = bonito(a); granda frato = irmão grande; malgranda fratino = irmã pequena.

**CASOS
(DECLINAÇÕES)** Os nomes em esperanto têm dois casos: nominativo e acusativo. O acusativo é usado para evidenciar o objeto de um verbo transitivo (a pessoa ou coisa afetada pela ação verbal). Kiu-N mi vidas? = Quem eu vejo? Mi vidas amiko-N = Eu vejo um amigo. Não use o acusativo após o verbo ESTI ou seus equivalentes.

Os adjetivos concordam com os substantivos os quais eles qualificam: eles recebem as mesmas terminações -J e -N.

1. Vi estas bon-a amik-o = Você é um bom amigo.
2. Vi estas bon-a-j amik-o-j = Vocês são bons amigos.
3. Vi havas bon-a-n amik-o-n = Você tem um bom amigo.
4. Vi havas bon-a-j-n amik-o-j-n = Você tem bons amigos.

O Esperanto expressa outras relações de caso através do uso de preposições, como acontece em português.

PASSADO O passado dos verbos finaliza em -IS.
MI HAVIS = Eu tinha, eu tive.

LI MANGIS = Ele comia, ele comeu, ele estava comendo.
VI FARIS = Você fazia, você fez, você estava fazendo.

FUTURO A terminação do futuro é -OS.
MI MANGOS = Eu comerei, eu vou comer.
ILI MANGOS = Eles comerão, eles vão comer.

A CONJUNÇÃO KE

É usada para introduzir uma oração substantiva. É geralmente precedida de uma vírgula.

Vi vidas, ke mi mangas = Você vê que eu estou comendo.
Li diras, ke li iros = Ele diz que irá.

O PREFIXO -MAL

Modifica o significado de uma palavra para o seu oposto.
BONA = bom, boa; MAL-BONA = ruim
GRANDA = grande; MAL-GRANDA = pequeno(a)
BELA = bonito(a); MAL-BELA = feio(a)

O PREFIXO GE-

denota reunião de sexos, ex.:
GE-FRAT-OJ (irmãos e irmãs); GE-PATR-OJ (pais)

EXPRESSÕES DE CORTESIA

BONVOLU = por favor, tenha a bondade de
DANKON = obrigado
SALUTON = olá, oi

ORDEM DAS PALAVRAS

A ordem usual das palavras na frase é sujeito-verbo-objeto, como em português. Entretanto, desde que a terminação de acusativo -N no objeto deixe claro qual é o sujeito e qual é o objeto, a ordem de palavras pode ser variada para fins estilísticos ou pragmáticos, muito mais prontamente em Esperanto do que em português.

MI LEGAS LIBRON = Estou lendo um livro
LIBRON MI LEGAS = Um livro é o que estou lendo

KIO, KION

KIO significa “que?”, como sujeito da frase
KIO ESTAS TIO? = O que é isso?
KIO ESTAS SUR LA TABLO? = O que está em cima da mesa?
Quando “o que?” é o objeto de um verbo transitivo, o equivalente em Esperanto é KION.
KION VI FARAS? = O que você está fazendo?
KION ŜI DIRIS? = O que ela disse?

PALAVRAS NOVAS NOVAJ VORTOJ

ALIA	outro, outra
AFERO	coisa, assunto
ANTAŬ	antes de, diante de
AŬ	ou
CENT	cem
DENOVE	novamente
DINARO	dinar (moeda da Iugoslávia)
FINE	finalmente, por último
FINO	fim
FORTA	forte
ĜOJA	alegre
HO	oh!
KANTI	cantar
KELNERO	garçom
KIE	onde
KIEL	como
KOMPRENI	compreender
KUKO	bolo
LONGE	longamente
LOKO	lugar
MANGI	comer
MULTE	muito
NU	bem (interj.)
OKAZI	acontecer
PER	através de, com
POST	após, depois
PORTI	levar, carregar
RAPIDA	rápido(a)
RIĆA	rico(a)
SCII	saber
SEN	sem
SERĆI	procurar
STRATO	rua
SUFIĆA	bastante
SUKO	suco
TAGO	dia
TRA	através de
UNU	um
VIZAGO	rosto, face
VOĆO	voz

EN KAFEJO

Ana kaj Marko longe parolis antaŭ la lernejo. Poste ili ĝoje iris tra la strato. Estis varma tago. Ili vidis kafejon kaj en ĝi kukojn.

- Ni eniru kaj manĝu - diris Marko.
 - Ĉu vi havas suficien monon?
 - Kompreneble, mi havas cent dinarojn.
 - Ho, vi estas riĉa!
 La kelnero alportis multajn kukojn. Ili mangis kaj post la mangajo la kelnero denove venis.
 Marko serĉis en unu loko... serĉis en alia...
 Lia vizaĝo estis malĝoja. Fine li diris per malforta voĉo:
 - Mi ne havas monon.
 Kio okazis poste? Ĉu vi scias?

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

- Os garçons, em hotéis grandes, comprehendem muitas línguas?
- Você sabe que Ana gosta de uma música nova sobre um homem pobre e uma garota bonita?
- Onde você viu um velho e um jovem que estavam carregando uma mesa grande?
- Como aconteceu que você veio a nós sem irmãos e irmãs?
- Você pode aprender Esperanto rapidamente com o auxílio do novo livro-texto, ou é ainda difícil para você?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

- Mia amiko skribas mult__.
- Bela knabino estas bel__ __ o.
- Ni havas multa__ bela__ afero__.
- Ni lernas en lern__ __ o long__.
- Miaj __ patroj mangas en mang__ __.
- La kuko estas mang__ __ a.

C. Traduza / traduku

antaŭcāmbro, malamiko, malantaŭ, maljunulino, antaŭvidi, malrapida, trarigardi, gejunuloj, alporti, belulo, junulo, trinkejo, malmulte, finfine, malriĉulo, tagmanĝo, tralegi, malnova, laborejo, travidebla, trinkebla.

GRAMATIKO

ADVÉRBIOS

Os advérbios podem ser formados através do acréscimo da terminação -E, ex.: BELE = belamente; FORTE = fortemente. RapidA auto = um carro veloz; veturi rapidE = viajar rapidamente.

AS PREPOSI- ÇÕES PER e KUN

Quando "com" significa "por meio de, fazendo uso de", ele é traduzido por PER. Manĝi per kulero = Comer com a colher. Si kantis per tre bela voĉo = Ela cantou com uma (numa) voz muito bonita. Quando "com" significa "juntamente com, acompanhado de, interação", ele é traduzido por KUN. Mi iris kun amikino = Eu fui com uma amiga. Li parolis kun via patro = Ele conversou com o seu pai.

A PREPOSIÇÃO POST

POST é uma preposição que significa "após" (referindo-se a tempo) e "depois de" (referindo-se a tempo e espaço). Li venis post mi = Ele veio depois de mim (depois que eu vim). Observe também: POST du horoj = em duas horas. Mi venos post tri horoj = Eu virei em três horas (dentro de três horas). POSTE = Posteriormente, mais tarde, depois. A preposição MALANTAŬ = = atrás de. Li venis malantaŭ mi = Ele veio atrás de mim (andando, cavalgando atrás). Atenção para a acentuação tônica correta desta palavra: malANtaŭ.

forma a palavra para homem (pessoa) caracterizada por aquilo que é expresso pela raiz:
 grand-ul-o = um homem grande; malbon-ul-o = um homem mau, ou uma pessoa má; bel-ul-in-o = uma mulher bonita.

O SUFIXO -UL-

forma a palavra de um lugar destinado a algo ou caracterizado por algo: lern-ej-o = escola (lugar de aprender); kuir-ej-o = cozinha (lugar de cozinhar: kuir = cozinhar). Assim, hundo = cão, hund-ej-o = canil.

O SUFIXO -EBL-

denota possibilidade e corresponde a -ável, -ível, -átil: portebla = portátil, que pode ser transportado; vid-ebl-a = visível, que pode ser visto; ebl-e = é possível, talvez; kompren-ebl-e = compreensivelmente, naturalmente, claro; praktik-ebl-a = praticável, que pode ser praticado; kompren-ebl-a = compreensível, inteligível.

O IMPERATIVO

a terminação verbal (para uma ordem) é -U. Manĝ-u! = Coma!; iru! = vá!, siga!. Esta forma pode ser também usada com um sujeito explícito: li lernu! = deixe-o aprender, deixe que ele aprenda; ni vidu! = vejamos!; ni iru! = vamos!.

AUDI	ouvir
CE	em, com
DEK	dez
DEVI	ter que, dever
DU	dois
EL	de (origem)
FALI	cair
FARIĜI	tornar-se
FERMI	fechar
FOTO	foto
INTER	entre
KAPO	cabeça
KIAM	quando?
KIEN	a/para onde?
KIOM	quanto?
KOLERI	zangar-se
KVAR	quatro
KVIN	cinco
LASTA	último(a)
LECIONO	lição
LETERO	carta
MANO	mão
METI	pôr, colocar
MIL	mil
MONTRI	mostrar
NAU	nove
OK	oito
ONI	se, a gente
PARDONI	perdão
PIEDO	pé
PLU	mais (tempo)
PORDO	porta
PRENI	tomar, pegar
RICEVI	receber
SE	se
SES	seis
SEP	sete
SIA	seu(s) sua(s), dele(s), dela(s)
SOLA	só, somente
STAR	ficar de pé
TIE	lá (naquele lugar)
TRANKVILA	tranquilo(a), calmo(a)
TRI	três
VERA	verdadeiro(a)

MIAJ LETEROJ

Marko skribis al mi belan leteron. Gi estas vera amletero. En la letero estis ankaŭ lia foto.

Kiam mi revenis el la lernejo, mi volis ĝin denove legi. Mi rapide eniris en mian ĉambrojn. Tie staris mia fratino Vera antaŭ mia tablo kaj legis mian leteron. En sia mano estis ankaŭ la foto.

Mi diris kolere:

- Kion vi faras tie? Ne legu leterojn de aliaj!

Mia fratino farigis ruĝa. La foto falis el ŝia mano sur la tablon kaj la letero falis ankaŭ. Si diris:

- Pardonu... mi serĉis mian libron...

- Sed vi bone scias ke viaj libroj ne estas sur mia tablo. Ankaŭ ne en mia ĉambro! Redonu la leteron al mi.

Si ricevis bonan lecionon: ŝi ne plu legos leterojn de aliajn.

Ankaŭ mi ricevis lecionon: mi devas bone fermi la pordon de mia ĉambro.

EXERCICOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. Quando vou ver você novamente?
2. Por quanto tempo você estudou a língua internacional?
3. Onde se encontra o seu livro novo com fotografias?
4. Aonde irás depois do almoço?
5. Por quanto tempo você fica zangado(a) se tomam muito dinheiro de você?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. Ana kaj Marko iris ____ la strato
2. Ili venis ____ kafejo, iris ____ tablo kaj vidis la patro ____ sidi ____ seg ____.
3. Ana metis kukojn sur seg ____.
4. Si ____ metis poste la kukojn sur la tabl ____.

C. Traduza / traduku

enfali, ellabori, scivola, trilingva, reiri, enmeti, dektaga, elpreni, malfermi, eldoni, eldonisto, interalie, interparoli, ĉeesti, revidi, reveni, internacia, piediri.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

NUMERAIS

Os numerais estão listados na página 36. Números mais altos são formados através da combinação de numerais elementares, ex.:

1238 = mil ducent tridek ok

153.837 = cent kvindek tri mil okcent tridek sep

Adição: 8 + 3 = 11 ok plus tri estas dek unu

Subtração: 15 - 6 = 9 dek kvin minus ses estas naú

ACUSATIVO DE
DIREÇÃO

As preposições do esperanto são seguidas normalmente pelo caso nominativo: post mi = depois de mim; sen ŝi = sem ela; en domo = numa casa.

Entretanto, preposições que descrevem lugar podem ser seguidas de um acusativo, para evidenciar um movimento na direção de, e.g.

Mi iras en la domon = Estou indo para dentro da casa. (Compare: ili manĝas en la domo = Eles estão comendo na casa.)

La kato saltis sur la tablon = O gato pulou para cima da mesa.

La kato saltis sur la tablo = O gato dava pulos em cima da mesa.

O PRONOME ONI

O pronome indefinido ONI significa "se, a gente, as pessoas, eles".

Oni manĝas = A gente está comendo.

Oni sidas = As pessoas estão sentadas.

Oni multe parolas = Fala-se muito.

O PRONOME
REFLEXIVO SI

O pronome SI (acusativo SIN) relaciona-se com o sujeito da oração: se.

Li lavas sin = Ele se lava

Ŝi rigardas sin = Ela se olha

Ili kantas al si = Eles cantam para si.

SI é usado apenas referindo-se a um sujeito de terceira pessoa. Ele mesmo nunca é o sujeito de uma oração. Compare:

Mi rigardas min = Eu me olho; eu olho a mim.

Ili rigardas sin = Eles se olham; Eles olham a si.

Como em português, re- pode significar tanto "repetição; novamente; uma segunda vez", como "de volta, retorno a lugar ou estado".

revidi = ver novamente, rever; redoni = dar de volta, devolver; remeti = pôr de volta, repor, recolocar.

**PALAVRAS NOVAS
NOVAJ VORTO**

AÇETI	comprar
AÜSKULTI	escutar
AÜTO	carro
BEDAÜRI	lamentar
BURO-	
KRATO	burocrata
CERTE	certamente
CAR	porque
CI	transforma“ aquele” em “este”
DUM	durante, enquanto
EDZO	marido
FORGESI	esquecer
HELPİ	ajudar
HORO	hora
JAM	já
JARO	ano
KIAL	por que?
KOMENCI	começar
KOSTI	custar
MONATO	mês
MULTE-	
KOSTA	caro(a)
OL	do que
PLAÇI	agradar, dar prazer
PLEJ	mais (sup.)
PLENA	cheio(a)
PLI	mais (comp)
SENDI	mandar
SINJORO	senhor, Sr.
TEMPO	tempo
VENDI	vender
VETURI	ir (num veí- culo), viajar
VIVI	viver, es- tar vivo

NOVA AÜTO

Sinjoro Rapid, amikode Marko, eniris vendejon de aütoj. Tie li vidas belan sinjorinon kiu plaças al li. Vendisto venas al li. Sinjoro Rapid demandas:

- Kiu aüto estas la plej bona?
- Tiu ĉi estas la plej bona el ĉiuj.
- Ĝi ĝi estas rapida?
- Ĝi estas pli rapida ol aliaj.
- Ĝi ĝi estas ankaŭ forta?
- Ho jes, ĝi estas tre forta.
- Certe ĝi estas multekosta?
- Kompreneble, ĝi estas la plej multekosta el ĉiuj.
- Dankon, bedaŭrinde mi ne aĉetos novan aüton, ĉar mia malnova aüto estas la plej malmultekosta el ĉiuj. Mi ankorau veturos per ĝi.
- Dum li tion diris, li denove rigardis la belan sinjorinon. Se la vendisto diris:
- Estosplibone kevinerigardutiu ĉi sinjorinon. Ankaŭ ŝi estas tre multekosta. Mi scias, ĉar mi estas ŝia edzo.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

- A. Traduza e responda / traduku kaj respondu**
1. Você pode aprender calmamente enquanto alguém canta alegremente?
 2. Quem sabe quando e onde nós nos encontraremos de novo?
 3. Que horas são agora?
 4. Alguém ajudou-lhe abrir a porta da casa velha?
 5. Por que você não tem tempo para escutar-me?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. Dankon, sinjoro. Nedank _____.
2. Horo estas mallonga, tago estas _____ longa, monato estas _____ longa.
3. Mi legas pli multajn librojn _____ mia amiko.
4. Mi sendis al mia amiko longajn leterojn, _____ li estis en Tokio.
5. La libro estas leg_____.

C. Traduza / traduku

sinjorino, malmultekosta, ĉiutaga, intertempe, plenplena, nuntempe, ĉiuokaze, malhelpi, vendejo, edzino, ĉiujare, jarcento, alveni, kvarmonate, alveturi, nepardoninde.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

**TABELA DE
CORRELATIVOS**

Estude a tabela da página 39, observando como ela é construída: o significado de cada uma das 45 palavras pode ser deduzido do significado do primeiro elemento, combinado com o do segundo. Memorize, principalmente, o seguinte:

čio = tudo; ĉiu = cada, todo(a); ĉiuj = todos (pl.); ĉiam = sempre; iom = um pouco, um tanto.

Certas palavras da tabela podem receber as terminações -J (plural) e -N (acusativo): a terminação -J pode ser adicionada àquelas com final em -u e -a; a terminação -N àquelas com final -o, -u, -a e -e.

Kio = que, o que; kion = que, o que (como objeto de um verbo transitivo).

Kion vi mangas? Kukon mi mangas.

Kiu = quem (sing.), o qual, que; kiun = quem (sing.), que, o qual (objeto de um verbo); kiuj = quem, que, quais (plural); kiujn = os quais (objeto de verbo).

Kia estas la vetero? = Como está o tempo?

Kian aüton vi havas? = Que tipo de carro você tem?

Kiaj estas ŝiaj leteroij? = Como são as cartas dela?

Kiajn fotojn vi faris? = Que tipo de fotos você bateu?

Kie = onde; kien = aonde, para onde.

Kie mi estas? = Onde estou?

Kien vi iras? = Para onde você vai?

Al kiu = a quem, ao qual; kun kiu = com que, com o qual; al tri = àquele(a); inter tiuj = entre aqueles.

GRAUS DE COMPARAÇÃO

DUM

O COMPARATIVO é formado com PLI (mais): pli bona = melhor; pli granda = maior.

O SUPERLATIVO é formado com PLEJ (o mais): la plej bona = o melhor; la plej granda = o maior.

“Do que” é traduzido por OL: pli bona ol vi = melhor do que você. Com um superlativo, “de” é traduzido por EL: la plej bona el ĉiuj = o melhor de todos.

PLI e PLEJ são também usados com advérbios: pli rapide = mais rápido; la plej rapida = o mais rápido.

CI

DUM é preposição (“durante”) como conjunção (“enquanto”). Li sidas dum la mangô = Ele fica sentado durante a refeição. Si skribas dum li legas = Ela escreve enquanto ele lê.

O SUFIXO -IND.

A partícula CI é usada com os correlativos iniciados com TI, a fim de mostrar proximidade.

Compare tiu = aquele; tiu ĉi ou ĉi tiu = este; tie = lá, aí; tie ĉi ou ĉi tie = cá, aqui.

Significa “digno de ser feito”, “merece ser...”

AÜSKULT-IND-A = digno de ser escutado

LEG-IND-A = que merece ser lido

BEDAUR-IND-E = infelizmente, lamentavelmente (lit. merecedoramente, lamentável)

NE-DANK-IND-E = de nada, não há de que (resposta polida para DANKON - lit. não há do que agradecer).

**PALAVRAS NOVAS
NOVAJ VORTOJ**

ALTA	alto(a)
BEZONI	precisar
DEZIRI	desejar
DOKTORO	doutor
ESPERI	ter esperança
FAMILIO	família
FARTI	passar (veja gramática)
FALIGI	derrubar
FOJO	vez
HIERAŬ	ontem
HODIAŬ	hoje
INFANO	criança
JE	(prep. sem significado determinado - v.gram.)
KARA	querido(a)
LANDO	país, terra
LOĞI	viver, habitar
MATENO	manhã
MOKI	rir de, zombar
MORGĀŬ	amanhã
NECESA	necessário(a)
PENSI	pensar
PETI	pedir
POR	para
PROKSIME	próximo, perto
RESTI	ficar, permanecer
RIMARKI	observar, notar
SANA	são, sá, saudável
SEMAJNO	semana
SUB	sob
TEO	chá
TERURA	terrível
TUTA	todo(a)
UTILA	útil
VESPERO	tarde
VESTI	vestir
VOKI	chamar
ZORGİ	cuidar, tomar cuidado

MAJA

Maja estas beleta junulino. Ĉiu ĝiaj geamikoj amas ŝin. Antaŭ tri tagoj malbono okazis: sur strato aŭto faligis ŝin.

Maja malsaniĝis kaj havas altan temperaturon. Ŝia patrino diris ke ŝi devas resti hejme. Morgaŭ ŝi vokos doktoron.

La doktoro venis je la naŭa horo por helpi al Maja.

- Diru "A"... montru viajn manojn... montru viajn piedojn... malvestu vin!

La doktoro ĉion bone rigardis kaj fine diris:

- Unu semajnon restu hejme kaj... ne iru sub aŭton. Trinku multan teon matene kaj vespere. Mi deziras ke vi estu trankvila. Post unu semajno vi fartos pli bone. Mi venos por revidi vin.

- Sinjoro doktoro, ĉu mia bonega amiko Karlo povas veni vidi min?

- Hm, jes... jes. Li povas veni... sed ankaŭ li estu trankvila.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda/traduku kaj respondu

1. Você quer que eu lhe mostre hoje o livro mais novo sobre as doenças infantis?

2. O que você deseja para café-da-manhã amanhã?

3. Você sabe quando Marcos vai chegar, às cinco ou às oito horas?

4. Como você chamará um amigo que não o está notando?

5. O folheto que lhe enviei anteontem foi útil para você?

B. Complete as frases / kompletig la frazojn

1. La gepatroj ĉiam deziras ke mi lern mult .
2. Mia amiko deziras ke mi ir kant kun li.
3. La patro volas ke lia infano manĝ kukon, estas sur la tablo.
4. Ni loĝas en malgranda ĉambr .
5. Mi far is maltrankvila kiam mi vidis vin.
6. Ĉiu ĝimarkis ke ŝi estas bel a.

C. Traduza / traduku

leterportisto, hejmlando, altlernejo, grandsijoro, iomete, entute, bonege, vespermanĝo, prizorgi, espereble, tutcerte, altkvalita, matenmanĝo, pripensi, depreni, loĝejo, treege, dufoje, multfoje, aliĝi, komenciĝi, sidiĝi, nomiĝi.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

-U EM ORAÇÕES SUBSTANTIVAS

A terminação imperativa -U não é usada apenas em ordens diretas (como já vimos anteriormente), mas também no discurso indireto, em orações apresentadas por KE após verbos que designam comando, solicitação, conselho, desejo (Em português, corresponde a oração com verbos no presente do subjuntivo). Mi deziras, ke vi lernu = Desejo que você aprenda. La patro insistas, ke mi iru = Papai insiste que eu vá.

A PREPOSIÇÃO JE

A preposição JE é uma brincalhona. Não possui um significado preciso, mas é usada quando nenhuma preposição preenche o significado exato que se deseja expressar. Entre outras coisas, é a palavra usual para traduzir "às" quando se diz as horas. Je la kvina horo = Às cinco horas.

Je kioma horo vi venos? = A que horas você virá? (lit.: A quantas horas?)

O VERBO FARTI

Este verbo é usado principalmente na expressão Kiel vi fartas? = Como vai você? - para indagar sobre a saúde de alguém.

O SUFIXO -ET-

É usado para formar diminutivos:
libr-et-o = livreto, livrinho
bel-et-a = bonitinho(a)
varm-et-a = morno(a), tépido(a)

O SUFIXO -EG-

É usado para formar aumentativos:
libr-eg-o = tomo, "livrão"
varm-eg-a = quentíssimo(a)
bel-eg-a = belíssimo(a), lindo(a)
bon-eg-a = boníssimo(a), excelente, ótimo(a)

O SUFIXO -IG-

Significa "tornar-se":
ric-ig-i = tornar-se rico, ficar rico, enriquecer
trankvil-ig-i = ficar tranquilo, tranqüilizar-se
resan-ig-i = ficar sá/sá novamente, recuperar-se, restabelecer-se
geedz-ig-i = tornar-se casado(a), casar-se

ORTOGRAFIA
PALAVRAS NOVAS
NOVAJ VORTOJ

AKVO	água
ATENDI	aguardar
BALDAŬ	breve
DIABLO	diabo
DIMANÇO	domingo
DORMI	dormir
EC	até, mesmo
EKZEMPLE	por exemplo
FERMITA	fechado(a)
FOR	longe, fora
FRUE	cedo
GIS	até
KNABO	menino, rapaz
KRII	gritar
KURI	correr
LASI	deixar
LAU	de acordo com, ao longo de
NEK... NEK	nem... nem
MEM	si, próprio
MEMORI	lembra-se
NOKTO	noite
POSTO	correo
RIDI	rir
SAĞA	sábio(a)
SALTI	saltar, pular
SUBITE	subitamente
SUNO	sol

ĈIAM MALFRUE

Marko dormis matene tre longe.

Kiam li vidis la sunon, subite li eksaltis.
Ĉiam li malfruas, kiam li devas iri al la lernejo.
Li scias ke la instruistino malſatas tion.

Se hodiaŭ li ne volas malfrui. Li rapide
metis la vestaĵon. Rapidege li trinkis la kafon.
Post kun la libroj en la mano li kuris kaj saltis
laŭ la strato. La homoj rigardis lin kaj diris: "Kia
malsaga knabo!..."

Baldaŭ li estis antaŭ la lernejo. Li volis
eniri en la lernejon, sed li ne povis. Gi estis
fermita. Li vidis nek instruiston nek
gelernantojn.

Li eksidis antaŭ la lernejo kaj pensis: kio
okazis?

- Diable, nun mi memoras! Hodiaŭ estas
dimanĉo!

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. Vão abrir breve uma agência de correio na sua rua, uma que você esperava há dois anos?
2. Você quer que eu lhe mostre a foto que me agrada mais?
3. Onde você comprou esta roupa?
4. Onde você irá no domingo, se for um dia de sol?
5. O seu irmão está deprimido ou zangado?
6. Por que você deixou sair aquela água?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. Li trinkis rapidege sian matenan trin_ por frue ven_ al la lernejo.
2. Mi ankoraŭ ne aŭdis nova_.
3. En tiu momento Marko _ kriis.
4. Knabo kiu ne amas aliajn geknabojn havas ___ amikojn ___ amikojn.

C. Traduza / traduku

ridegi, tranokto, foriri, forlasi, ekde, formanĝi,
forpreni, knabineti, laŭdire, laŭeble, saĝulo,
ekscii, poštarto, diabloto, senutila, elkuri,
ekami, ĝisnuna.

D. Expressões úteis

bonan tagon
bonan matenon
bonan nokton
bonan vesperon
saluton
ĝis (la) revido
dankon
nedankinde
mi petas
pardonu
bonvolu
bonan apetiton

bom dia (utilizada durante todo o dia)
bom dia (utilizada só pela manhã)
boa noite (na despedida)
boa noite (ao cumprimentar)
olá, oi
até logo, até mais ver
obrigado
de nada
por favor
sinto muito, perdoe-me, desculpe-me
por favor
bom apetite

GRAMATIKO

GRAMÁTICA

NEGAÇÃO

Nek li nek ŝi scias paroli = Nem ele nem ela sabe falar (Ele
não sabe falar, nem ela).
Vi nek sidas nek rigardas = Você nem se senta nem olha
(Você nem está sentado, nem olhando).

MEM

Diferente do português, o Esperanto não admite duas
negações.
Mi neniā diros al iu = Nunca direi a ninguém ("Mi
neniā diros al neniū" é errado em Esperanto).

ATÉ...

MEM significa "mesmo", "próprio" (por mim mesmo,
por você mesmo, por si, etc.), e é usado para ressaltar o
substantivo ou pronome que o precede (compare SI,
reflexivo - lição 4).
Mi mem faris tion = Eu mesmo fiz isso.

O PREFIXO EK-

Há várias maneiras de dizer "adeus" em Esperanto, mas
a mais comum é "ĝis la revido", literalmente "até a
revista" (compare com o português "até logo, até mais
(ver), até breve, até a vista"; com o francês "au revoir",
como o inglês "see you", com o alemão "auf Wiedersehen").
Alternativamente pode ser dito sem o artigo: "ĝis revido".

O SUFIKO -AĴ-

Mostra: a) o início de uma ação, ou b) uma ação súbita
e momentânea.

ek-paroli = começar a falar
ek-silenti = cair em silêncio
ek-sidi = assentar-se, tomar assento
ek-ridi = cair na gargalhada

Significa "coisa", objeto concreto:

manĝ-aj-o = comida
trink-aj-o = bebida
bel-aj-o = alguma coisa bela
send-aj-o = alguma coisa enviada, missiva

AGI	agir
APERI	aparecer
BESTO	animal
DA	de (v. gram.)
DECIDI	decidir
DOLORO	dor
GLASO	copo
HOMO	ser humano, homem
KELKAJ	poucos, alguns
KONTRAŬ	contra
KVANKAM	ainda que
LUDI	brincar, jogar, tocar
MORTI	(instr. musical) morrer
NOTO	nota
OFTE	freqüentemente
ORDO	ordem
PLORI	chorar
POLICO	pólicia
PRO	por causa de
PURA	limpo(a)
RAPORTI	relatar
SENTI	sentir
SOVAGA	selvagem
SUPER	acima, sobre
TENI	segurar
TAMEN	entretanto
TIKI	temer
TRANS	pelo(a), através de
TUJ	imediatamente
VINO	vinho
VORTOJ	palavra

MALBELA TAGO

Hodiaŭ mia patrino estis tre maltrankvila. Mi venis el la lernejo kaj raportis al ŝi ke mi ricevis malbonan noton. Si diris: Knabaĉo, vi devas pli multe laborigi vian kapon. Kiom da malbonaj notoj vi havas?

Mi estis malĝoja.

- Iru en vian ĉambro kaj lernu! - ŝi diris.

Mi sidis en mia ĉambro, sed mi povis nek lerni nek legi. Mij pensoj estis ĉe ludo kun miaj amikoj kaj ĉe sporto.

Mi diris al mi mem: Ĉu mi estas tiom malsaga, kvankam mi lernis multe?

Tiam la patrino eniris en la ĉambro kaj aŭdis miajn vortojn. Si tuj respondis:

- Ne, mia kara, vi ne estas malsaga. La problemo estas, ke vi devas lerni multe pli. Tiam vi ne havos nur malbonajn notojn.

- Ankaŭ nun mi ne havas ilin. Mi havas bonan noton pri muziko - mi diris.

La patrino subite ekridis. Tio denove plibeligis la tagon. Sed la problemo tamen restis.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. Quem vai limpar a cozinha depois do almoço?
2. O que você vai beber: chá, um pouco de café, um copo d'água? Ou você não quer nada?
3. Por que você decidiu renovar o seu quarto e comprar alguns livros tão subitamente?
4. Quando estão bebendo muito vinho na residência acima da sua, você chama a polícia?

B. Complete as frases/kompletig la frazojn

1. Ni ord____is ĉion kaj transdonis al ili.
2. Mi petas glason ____ kafo kaj iom ____ akvo.
3. Doloris lin la kapo. Li malsan____is.
4. La knabino ŝatas bela kaj pro tio ŝi bel____as sian vizaĝon.
5. Tiu knab____o agis malbone kaj plor____is la knabon.
6. Hierau aperis kelkaj sovagaj bestoj. Homoj mort____is ilin.

C. Traduza / traduku

subteni, malaperi, elteni, utiligi, deteni sin, alivorte, kunordigi, sinteno, logigi, memorigi, plifortigi, renovigo, starigi, utiligebla, aperigi, forigi, devigi, senmorta, malplenigi, malesperigi, sciigi, kelkfoje, transdoni, superrigardo.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

A PREPOSIÇÃO DA É uma preposição usada em expressões de peso, medida, número ou quantidade.

kilogramo da sukero = um quilo de açúcar

glaso da akvo = um copo de água

multe da ideoj = uma porção de idéias

dekduo da pomoj = uma dúzia de maçãs.

O SUFIXO -IG-

Este sufixo “causativo” significa “fazer, causar”, “tornar”:

beligi = embelezar, tornar belo(a)

malplenigi = esvaziar

sanigi = curar, sarar

mortigi = matar

O SUFIXO -AÇ-

Mostra que o falante tem uma opinião depreciativa da coisa em questão.

hundaĉo = vira-lata

knabaĉo = mau rapaz, vadio, moleque

skribiĉi = escrever mal, escrever em garranchos, garrujar, rabiscar.

ALMENAŬ	pelo menos
ATENTI	prestar atenção
ČIRKAŬ	ao redor de
DIVERSAJ	diversos
DO	então
DOMO	casa
EKSTER	do lado de fora
FELICA	feliz
IDEO	idéia
KLARA	claro(a), óbvio
KREDI	acreditar, crer
KVAZAŬ	como se
LIBERA	livre
MANIERO	maneira, modo
MANKI	estar faltando, faltar
MONDO	mundo
ONKLO	tio
PLANO	planta, plano, projeto
RAKONTI	contar, narrar
RAJTI	ter direito a
SAMA	o(a) mesmo(a)
SEKRETO	segredo
SAJNI	parecer
URBO	cidade
VAGONO	vagão
VOJO	caminho
VOJAĜI	viajar

PLANOJ PRI VETURADO

Petro kaj Maria volis vojaĝi al alia lando en libertempo. Ili decidis iri al Italio, bela lando kun malnovaj urboj kaj aliaj belaĵoj. Ili estis feliĉaj:

- Kie estas mia vestaĵo? - ŝi demandis

- Ni ne forgesu kunporti la libron por lerni Esperanton. Ni povus komencijam en la vagonaro.

- En la vagonaro ni nenion faros, kara Petro. Ni veturos per aŭto. Mi havas sekreteton: mia riĉa onklo Bonifacio plenumis mian deziron kaj donis al ni sian aŭton por uzo. Ĝi jam staras antaŭ la domo.

- Sed mi devas diri...

- Nenion diru, karulo, ni eksidu en la aŭton kaj veturu al Italio.

Petro kaj Maria sidis en la aŭto. Ankaŭ la vestaĵoj estis en la aŭto. Sed ili ankoraŭ sidadis kaj atendis.

- Do, karulo - ŝi diris - kial ni ne ekveturas?

- Karulino, ankaŭ mi havas sekreteton. Mi veturigus la aŭton, sed mi ne scias. Mi neniam lernis tion.

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda / traduku kaj respondu

1. O que poderia agradar mais do que tudo aos seus pais?

2. Se pelo menos você quisesse ir comigo ao centro da cidade depois da aula.

3. Para onde você gostaria de viajar se você tivesse tempo e dinheiro suficientes?

4. Você está planejando ir a Paris de carro? Não lhe parece que seria muito melhor ir de trem?

5. Por que pessoas diferentes explicam idéias idênticas de modo diferente?

B. Complete as frases/kompletigula frazojn

1. Se mi havus tiom da mono kiom da ideoj, mi vojaĝ____us ĉirkaŭ la mondo.

2. En ĉiu vort____o mankas kelkaj vortoj.

3. Homo kiu longe rakont____as ĉe la manĝotabolo, restos malsata.

4. Li devis atenti kaj ne rajtis longe resti ekstere en pluveto. Tial li malvarm____is.

5. Li havas sian klaran ideon, sed li kredos ĉion kion vi diros, _____ vi estus lia edzino.

C. Traduza / traduku

nekredebla, organizado, informado, libervole, parolado, survoje, homaro, kredebla, kunvojaĝi, manĝaĵo, novajo, restado, vagonaro, ĉirkaŭaĵo, parolrajto, domaĉo, tiukaze.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

O MODO
CONDICIONAL

É expresso com a terminação verbal -US:
mi kredus = Eu acreditaria, eu pensaria
Se mi estus sana, mi estus tre feliĉa = Se eu fosse sao/ sã, eu seria muito feliz

KVAZAŬ

É usado como conjunção, normalmente seguida do condicional:
Vi sidas tie kvazaŭ vi estus riĉulo. = Você está sentado aí como se você fosse um homem rico.
Pode ser também usado elipticamente:
Vi sidas tie kvazaŭ riĉulo = Você está sentado aí como rico.

O SUFIKO -AD-

É usado para formar um substantivo a partir de um verbo:
kanti = cantar; kantado = o cantar (o ato de cantar), o canto
suferi = sofrer; suferado = o sofrer, o sofrimento
Ele também encerra a idéia de ação continuada ou repetida:
rigardi = olhar; rigardadi = continuar olhando, contemplar
demandi = perguntar; demandadi = continuar fazendo perguntas
informo = informação; informado = publicidade

O SUFIKO -AR-

Indica coleção de objetos vista como um todo:
arbo = árvore; arbaro = bosque, floresta
vagono = vagão; vagonaro = comboio, trem
vorto = palavra; vortaro = dicionário

O SUFIKO -UM-

É um sufixo brincalhão, com significado indefinido.
plenumi = preencher, cumprir
proksimume = aproximadamente
sunumi = expor ao sol, tomar banho de sol
malvarumi = pegar um resfriado, resfriar-se

FAMILIANOJ KUNVENAS

- Kiel rapide pasas tagoj! Morgaŭ estas la naskiĝtago de via patro, Marko. Alvenos kelkaj familianoj kaj geamikoj. Ĉu vi bonvolus iom helpi? Trovu iomete da tempo almenaŭ por ordigi vian ĉambrown. Mi satus kuirii on bonan. Por la naskiĝtaga kuko mankas lakto en la hejmo. Necesas havigi iom da manĝaĵo el vendeo...

- Bone, mi aĉetumos por la naskiĝtago. Sed, anstataŭ sidi kaj manĝegi kun neinteresaj familianoj, mi ŝatus ekskursi kun klubanoj.

- Kun kiuj klubanoj? - diris la patrino kaj jetis iajn paperojn en paperujon.

- Morgaŭ frue kunvenas anoj de mia sporta klubo.

- Sed, kara mia, ĉu ĝuste morgaŭ vi devas foresti? Ĉu vi ne intervidigas kun viaj samblubanoj tri foje semajne?

- Ĉu mi rajtas ion proponi: Mi kunmanĝos kun la familianoj. Sed en la dua parto de la tago mi foriroj kun miaj geamikoj. Post la kuko Maria kaj Petro certe parolos pri la malsukcesa veturado per aŭto. Malinterese! Mi ne plu volastion aŭdi! Kial ni ne havas iun ideoriĉan onklon Bonifacio en nia familio?!

La patrino ridetis je liaj vortoj. Si scias ke Marko iom tro parolas hodiaŭ.

- Kara Marko, ne sufiĉas nur riĉeco de ideoj. Necesas ankaŭ plena monujo por realigi ilin.

La patrino post iom da silento daŭrigis:

- Nu, antaŭ kelkaj minutoj telefonis Ana, ke ankaŭ ŝi vizitos nin morgaŭ. Si tre ŝatas dolĉajn kukojn, kvankam ŝi atentos por ne dikigi.

Tuj Marko ŝanĝis la opinion. Sen Ana dum la ekskurso li estus tre soleca.

- Patrino, tiuokaze mi tamen pasigos la morgaŭan tagon hejme.

EXERCICIOS

EKZERCOJ

A. Traduza e responda/traduku kaj respondu

1. Uma amizade faz você mais feliz do que um amor?

2. Com que freqüência você escreve cartas para as suas amigas na Itália e na Etiópia?

ANSTA-TAU	em vez de, em lugar de
AGO	idade
CEFAA	principal
DAURI	continuar, durar
DOLCA	doce
EKSUR-SO	excursão
EKZEM-PLO	exemplo
JETI	atirar, lançar
LAKTO	leite
NASKI	dar à luz, parir
OPINII	pensar, opinar
PARTO	parte
PASI	passar
PROPONI	propor, oferecer
RILATO	relação
SEKVI	seguir
SILENTO	silêncio
SIMPLA	simples
SUKCESI	ter sucesso
SANGI	mudar, trocar
TRO	muitíssimo, de-mais
TROVI	encontrar
UNIVER-SALA	universal
UZI	usar

3. O relacionamento entre você e o seu professor mudou, ou permaneceu o mesmo? ("mudar" aqui é intransitivo: use o sufixo *-iĝ*)

4. Você já sabe Esperanto agora o suficiente para que possa usá-lo por si mesmo?

B. Complete as frases / kompletigu la frazojn

1. En jun ____ o oni havas ankaŭ bel ____ on.
2. Malsimplajn laborojn ĉeoj devus plisimpl ____ i.
3. En tiu aĝo li jam fariĝis klub ____ o de sporta klubo.
4. Monon oni metas en mon ____ on.
5. Sekvu la ekzemplon de bona famili ____ o.

C. Traduza / traduku

verŝajne, tutsimple, neŭtraleco, tiurilate, universaleco, ebleco, partopreni, plejparta, samtempe, anstataŭig, eljeti, finigi, informiĝi, kuiristino, solidareco, transformiĝi, translogiĝi, varmeco, translokigi, duflanka, forjeti, sinsekve, pasigi, troviĝi, daŭrigi, realigi.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

O SUFIXO *-AN*

Indica um membro de, alguém pertencente a, natural de:
klubano = membro de um clube
amerikano = americano
samlandano = patrício, conterrâneo
samideano = companheiro de ideal (em particular, companheiro Esperantista)

O SUFIXO *-EC*

Forma substantivos abstratos, indicando um estado de qualidade:
beleco = beleza
varmeco = quentura
simpleco = simplicidade

O SUFIXO *-UJ*

Forma o nome de um contentor, um país ou uma planta:
mangajo = porta-comida
cindrujo = cinzeiro
Francujo = França
Austrujo = Áustria
pomo = maçã; pomujo = macieira

LA SENTIMULO

ARANĜI	arrumar, arranjar, dispor
AMASO	massa, monte
EKZISTI	existir
ELEKTI	eleger
ESTRO	líder, cabeça
FLANKO	lado
GONDOLO	gôndola
GRAVA	importante, sério(a)
ĜUSTA	exato, correto (a), certo(a)
HALTI	parar
KOLORO	cor
KONI	conhecer
KONSENTI	consentir, concordar
LAŬTA	em voz alta
LUMO	luz
MARO	mar
MEZO	meio
MILITO	guerra
MOVI	mover
PAGI	pagar
PANO	pão
PLACO	praça
PRESKAŬ	quase
PROKSI- MUME	aproximada- mente
PUBLIKO	público
PUNKTO	ponto, questão
SATA	satisfeito, cheio(a), sem fome
ŜIPO	navio
VEKI	acordar

Estis vespero en Venecio. Centoj da homoj plenigadis la Sankt-Markan placon. Junuloj kaj militistoj, maristoj de sur la ŝipoj, elstaraj sinjorinoj, kaj junulinoj, alilandaj vojaĝantoj, ĉambristoj kaj gondolistoj - ĉiuj moviĝis al la urbomezo. Iom plue sed ne malproksime de la maro troviĝis malgranda placo. Fine de ĝi, proksime de la maro staris homo. Laŭ la vestaĵo oni facile povis ekscii ke li estas gondolisto de iu riĉulo. Seninterese li rigardis la ĝojan hommulton. Subite rideto lumigis lian vizagon, kiam li ekvidis mariston kiu alvenis el la flanko de la maro.

- Cu tio estas vi, Stefano? - ekkriis la gondolisto.

- Ĉiu diras, ke vi falis en la manojn de la Turkoj.

- Vere. Ni rekontis unu el iliaj ŝipoj. Ĝi sekvis nin dum pli ol unu horo. Sed ne estas facile iri pli rapide ol nia ŝipo. Do, kiaj novaĵoj estas tie ĉi en Venecio?

- Nenio interesa - nur granda malfeliĉo por Pietro. Ĉu vi konas Pietron?

- Kompreneble ke mi konas.

- Granda ŝipo subakvigis lian gondolon.

- Kaj kio pri Pietro?

- Lia gondolo subakvigis. Okazis ke ni troviĝis proksime, tiel ke Ĝorgo kaj mi prenis Pietron en nian gondolon. En la sama tempo mia estro subakvigis por helpi junulon kiu preskaŭ jam mortis kun sia onklo.

- Ho, tie estis junulino - kaj onklo?

- Lin ni ne povis helpi. Estis grava homo.

Sed kio vin alvenigas en Venecion, amiko mia?

La maristo rapide ekrigardis sian amikon kaj komencis diri: - Do, vi scias, Ĝino, mi alportis...

La gondolisto subite haltigis lin.
- Vidi. - li diris.

Tiam iu homo pasis apud ili. Li ankoraŭ ne estis tridekjara, kaj lia vizago estis senkolora. Lia iro estis certa kaj facila. Lia vizago estis malĝoja.

- Jakopo - diris Ĝino kiam li ekyidis la homon - oni diras ke multaj gravuloj donas sekretajn laborojn al li. Li scias tro da sekretoj.

- Kaj tial ili timas sendi lin en mallibrejon - diris la maristo, kaj dum li parolis li montris la domegon de la Dogo.

- Vere, multaj grafuloj bezonas lian helpon - diris Ĝino.

- Kaj kiom ili pagas al li por unu mortigo?

- Certe ne malpli ol cent monerojn. Ne forgesu ke li laboras por tui, kiu havas sufice da mono por pagi al li. Sed, Stefano, en Venecio estas aferoj kiujn estas pli bone forgesi, se vi volas trunkile mangi vian panon. - Estis iom da silento kaj poste la gondolisto denove ekparolis:

- Vi venis ĝustatempe por vidi ŝipuron.

- Ĝino - iu diris malforte proksime de la gondolisto.

- Sinjoro?

Don Kamilo Monforte, la estro de Ĝino servorte montris al la gondolo. - Gis revido - diris la gondolisto kaj prenis la manon de sia amiko.

*El la libro "LA SENTIMULO"
de J. F. Cooper kaj R. Imbert*

EXERCICIOS

EKZERCOJ

C. Traduza / traduku

estro, tagmeze, posttagmeze, malsata,
interkonsento, manĝilaro, vidpunkto,
malfermilo, noktomezo, publikigi, pagigi,
duflanka, aliflanka.

GRAMÁTICA

GRAMATIKO

O SUFIKO -IL

Forma a palavra para instrumento, implemento, meio:
tranĉilo = faca (instrumento para cortar)
hakilo = machado (ferramenta para rachar)
šlosilo = chave (instrumento para trancar)
timigilo = espantalho (meio para espantar)

AJN	usada sempre apôs os correlativos KI- e I-: Kiu ajn - quem quer que seja - iu ajn - qualquer um
AGRABLA	agradável
AMBAU	ambos(as)
APARTE	à parte, particularmente, separadamente
APUD	ao lado de, junto de
ARBO	árvore
ASPEKTI	parecer, aparentar
BIENO	propriedade
BRANCO	galho
BRUO	barulho
BUSO	boca
DIREKTO	direção
DUBI	duvidar
FAKTO	fato
FUŠI	atrapalhar, fazer
GRAFO	malfeito
GENE-	conde
RALE	geralmente, em geral
GENI	incomodar, aborrecer
INVITI	convidar
JU... DES	quanto mais... tanto mais... (ver gramática)
KAMPO	campo
KAPABLA	capaz
KAPTI	captar, capturar
KASTELO	castelo
KAVO	cavidade, depressão
KONTENTA	contente
KORO	coração
KORPO	corpo
LARGA	largo(a),

NOKTA PROMENO

S-ro Pipelbom estis alta, dika, peza kaj larĝa. Tio donis al li havindan korpoftordon, kaj lia grandula aspekto ludis ne etan rolon en la fakteto, ke la plimulto el la homoj, se ne lin timis, certe respektis, kaj almenaŭ pripensis antaŭ ol decidi malkontentigi lin.

Sed tio, kio estis ofte utila dumtage, prezentas por si malplaĉan ĝenon dumnokte en loko arboplena. Ĉefe kiam oni devojigis kaj ekstervoje iraĉas en nehoma sovaĝeo.

La dika, peza, alta, larĝa korpo ne sukcesis pasi senbrue inter la arbetoj; krome, tuŝi la naturaĵojn, ĝenerale malsekajn, meze de kiuj li malfacile paſis, estis travivaĵo ne malofte doloriga, kaj ĉiam malagrabla. Ju pli li antaŭeniris en la vivo - kajju pli li antaŭeniris en la ĉe-kastela arbaro - des pli Adriano Pipelbom malſatis la noktan naturon.

Viro kun okuloj kiuj kapablis bone vidi en la mallumo, rigardis la malfacilan iron de mia industriisto. Li ridetis.

Apud tiu viro, en vestaĵo de policanino, staris alia persono, en simila vestaĵo. Ĉi-lasta estis virino.

“Ni iru,” la viro diris mallauante en la orelon de sia kunulino. “Nun estas la ĝusta momento”.

Ambaŭ paſis direkte al la alta, larĝa, peza, dika persono. Ili zorgis fari kiel eble plej malmulte da bruoj. Junaj, facilmovaj, ili preskaŭ plene sukcesis.

En ĉi tiu aĉa situacio, kie arboj sovaĝe ŝetis siajn malsekajn branĉojn rekte en la vizagojn de la industriisto, kie multpiedaj bestetoj prenis liajn piedojn por promenejo, kie naturo faligis lian piedon, plej dolorige en kavon plenan je akvo aĉodora, Adriano Pipelbom rapide alvenis al la penso, ke oni devas ĉi tie esti preta por iu ajn malplaĉa renkonto. Ion ajn li efektive atendis, krom homa voĉo. Kiam do voĉo aŭdiĝis tuj proksime, li faris, ekmire, belan surlokan salton, kiu movis lian koron, ŝajne, supren ĝis la bušo.

“Kio?” li diris, kun la provo sensukcese rekapti iom da trankvilo.

Sed la lumo de lampeto kiun oni direktis rekte al liaj okuloj, malhelpis la repacigon. Krome, ŝajnis al li, ke la homformo kiu tenis la lampon surhavas vestojn policajn.

MIRI	admirar, maravilhar-se
MONTO	montanha, monte
NATURO	natureza
NOMBRO	número (quantidade)
ODORO	odor
ORELO	orelha, ouvido
PACO	paz
PAŠI	dar passos, andar
PERDI	perder
PERSONO	pessoa
PEZA	pesado(a)
PRETA	pronto(a)
PREZENTI	apresentar
PROMENI	passar
PROVI	tentar, provar
RENKONTI	encontrar
RESPEKTI	respeitar
ROLO	papel, parte
SEKA	seco(a)
SIMILA	similar, parecido
SITUACIO	situação
SONO	som
TERORISTO	terrorista
TIRI	puxar
TUŠI	tocar
VIRO	homem (masc.)

GRAMÁTICA

JU... DES

Ju pli longe, des pli bone = quanto mais longe, melhor

AJN

KIOM AJN = quanto quer que seja

O PREFIXO DIS-

Prefixo que denota separação, dispersão: dis-, à parte
disjeti = espalhar
dissendi = transmitir

O PREFIXO -ON-

Sufixo que denota uma fração:
duono = metade, meio
triono = um terço
kvarono = um quarto
sesono = um sexto

“Kion vi faras ĉi tie?” sonis la aŭtoritata voĉo.

“Mi... mi... nuuuu... eee...” fušparolis Pipelbom.

“Bonvolu paroli iom pli klare,” la alia diris eĉ pli gray-tone.

“Mi... mi... mi promenas.”

“Haha! Vi promenas en la bieno de la grafino de-Montokalya, meze de la nokto. Ĉu la grafino vin invititis? Ĉu si scias pri via ĉeesto ĉi tie?”

“N... nu... N... ne. Mi...”

“Mi do devas peti vin min sekvi.” Kaj li klarigis, ke ekde la fuša provo kapti la grafinon, fare de teroristoj, la polico kontroloas atente, kio okazas en la ĉirkauaĵo de la kastelo.

Al la industriisto ŝajnis, ke lia koro ĉi-foje falis ĝis liaj piedoj. Li scuis, ke nur malfacile li povos trovi akcepteblan klarigon pri sia ĉeesto, kaj la ideo, ke la grafino ĉion scios, perdigis al li la malmulton da espero, kiu restis post la unuaj vortoj de la policanino.

El la romano "ILI KAPTIS ELZAN!" de Claude Piron

EXERCÍCIOS

EKZERCOJ

C.Traduza / traduku

prezentajo, aĉulo, klanigi, pretigi, malsagaĵo, ĉiumomento, renkontiĝo, repaciĝi.

GRAMATIKO

